

Podmiot upoważniony jako nowy uczestnik postępowania grupowego

Podmiot upoważniony to nowa instytucja – nowy podmiot procesu grupowego. W istocie to od aktywności organizacji konsumenckich i ich współpracy z prezesem UOKiK zależeć będzie, ile nowych postępowań grupowych będzie wszczynanych i czy nowa instytucja powództwa przedstawicielskiego spełni pokładane w niej oczekiwania związane ze wzmocnieniem ochrony konsumentów oraz spopularyzowaniem powództw grupowych - pisze Agnieszka Trzaska-Śmieszek z kancelarii Kubas Kos Gałkowski – Adwokaci sp.k.

Obowiązująca od 29 sierpnia 2024 r. nowelizacja z 24 lipca 2024 r. ustawy o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2024 r. poz. 1237, dalej: „nowela”) umożliwia wszczęcie postępowań grupowych w dwóch podkategoriach spraw konsumenckich, tj. o zaniechanie stosowania praktyk naruszających ogólne interesy konsumentów oraz o roszczenia związane z i ich stosowaniem tzw. podmiotom upoważnionym. Co istotne, **podmioty upoważnione są wyłącznie legitymowane do inicjowania tego rodzaju postępowań grupowych.**

WYZNACZANIE PODMIOTÓW UPOWAŻNIONYCH – REJESTR

Na gruncie noweli i dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/1828 z 25 listopada 2020 r. w sprawie powództw przedstawicielskich wytaczanych w celu ochrony zbiorowych interesów konsumentów i uchylającej dyrektywę 2009/22/WE (dalej: „dyrektywa”), którą ta nowela implementuje można wyróżnić dwie kategorie podmiotów upoważnionych: **podmioty upoważnione do wszczynania krajowych postępowań grupowych oraz podmioty upoważnione do wszczynania transgranicznych postępowań grupowych.**

Rejestr podmiotów upoważnionych w Polsce prowadzi prezes UOKiK. Procedurę uzyskania wpisu do rejestru czy dalszą kontrolę bieżącej działalności regulują dodane nowelą nowe przepisy ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2024 poz. 594 – art. 46a i n., dalej u.o.k.i.k.). Z kolei rejestr podmiotów upoważnionych uprawnionych do wytaczania transgranicznych powództw przedstawicielskich (czyli powództw przed sądami z innych państw członkowskich niż siedziba danego podmiotu upoważnionego) prowadzi Komisja Europejska (zob. art. 5 dyrektywy).

Uruchomiony przez prezesa UOKiK **rejestr podmiotów upoważnionych** jest dostępny pod adresem: <https://uokik.gov.pl/bip/rejestr-podmiotow-upowaznionych-do-wytaczania-powodztw-grupowych>. Obecnie do rejestru wpisany jest tylko Rzecznik Finansowy, który jest podmiotem upoważnionym z mocy prawa.

Wykaz podmiotów upoważnionych, które mogą wytaczać powództwa transgraniczne jest dostępny pod adresem: <https://representative-actions-collaboration.ec.europa.eu/cross-border-qualified-entities>

Na ten moment **w wykazie prowadzonym przez KE ujawnione są 33 podmioty** – organizacje konsumenckie oraz organy administracji publicznej państw członkowskich z – Chorwacji (10 podmiotów), Cypru (2), Dani (2), Finlandii (8), Węgier (1), Łotwy (1), Litwy (2), Portugalii (2), Słowacji (4) i Szwecji (1).

Prezes UOKiK udostępnił formularz wniosku o wpis do rejestru podmiotów upoważnionych. We wniosku o wpis organizacja konsumencka powinna wskazać, czy ubiega się o wpis do rejestru prowadzonego przez prezesa UOKiK, czy do wykazu podmiotów upoważnionych prowadzonego przez Komisję Europejską – czy też do rejestru i wykazu równocześnie.

Polskie organizacje konsumenckie zainteresowane pełnieniem funkcji podmiotu upoważnionego **mogą więc już składać wnioski do prezesa UOKiK.**

KTO MOŻE UZYSKAĆ STATUS „PODMIOTU UPOWAŻNIONEGO” I JAKIE SĄ WARUNKI WPISU DO REJESTRU?

Definicję podmiotu upoważnionego zawiera dyrektywa – wyjaśniając, że podmiot upoważniony to **dowolna organizacja lub dowolny podmiot publiczny reprezentujący interesy konsumentów, który został wyznaczony przez państwo członkowskie jako upoważniony do wytoczenia powództwa przedstawicielskiego**. Z motywów dyrektywy (mot. 24) jasno wynika, że intencją ustawodawcy europejskiego było to, aby wiodącą rolę w przypadku powództw przedstawicielskich odgrywały organizacje konsumenckie.

Wymogi, jakie musi spełnić organizacja, aby uzyskać wpis do wykazu, określa art. 4 ust. 3 dyrektywy, a polski ustawodawca – w noweli zdecydował, że właściwie te same kryteria będą obowiązywać organizację dla uzyskania wpisu do krajowego rejestru prowadzonego przez prezesa UOKiK (zob. art. 46h u.o.k.i.k.). Przesłankami, które muszą być spełnione łącznie, aby uzyskać wpis do rejestru (lub wykazu), są **następujące wymogi**:

1. posiadanie przez organizację osobowości prawnej;
2. przesłanka trwałości – rzeczywiste prowadzenie przez organizację działalności publicznej na rzecz ochrony interesów konsumentów przez co najmniej 12 miesięcy przed złożeniem wniosku; dotychczasowa działalność publiczna na rzecz ochrony interesów konsumentów ma dawać rękojmię właściwego prowadzenia tej działalności;
3. zadaniem statutowym organizacji powinna być działalność na rzecz zapewnienia ochrony interesów konsumentów zgodnie z przepisami prawa UE wskazanymi w Załączniku nr I do dyrektywy 2020/1828;
4. status organizacji non-profit (nieprowadzenie działalności nastawionej na osiągnięcie zysku);
5. wypłacalność organizacji (nie może być objęta postępowaniem upadłościowym, ani uznana za niewypłacalną w rozumieniu prawa upadłościowego);
6. przesłanka niezależności (niepodleganie wpływom innych podmiotów niż konsumenci);
7. przesłanka transparentności działania – organizacja powinna udostępniać publicznie, stosując prosty i zrozumiały język, za pośrednictwem wszelkich stosownych środków, a w szczególności na swojej stronie internetowej, informacje, które wskazują, że spełnia ona ww. warunki, oraz informacje o źródłach swojego finansowania, o strukturze organizacyjnej, zarządczej i członkostwa, o swoich zadaniach statutowych, a także o swojej działalności.

W praktyce (poza Rzecznikiem Finansowym) „podmiotem upoważnionym” będą mogły zostać działające w Polsce **organizacje konsumenckie**; na etapie prac legislacyjnych UOKiK zidentyfikował 19 aktywnych organizacji konsumenckich, które mogłyby wystąpić o wyznaczenie ich podmiotami upoważnionymi w rozumieniu dyrektywy.

Trzeba pamiętać, że dyrektywa zastrzega, że kryteria te nie powinny utrudniać skutecznego funkcjonowania powództw przedstawicielskich.

INNE OBOWIĄZKI PODMIOTU UPOWAŻNIONEGO

Uzyskanie przez organizację konsumencką wpisu do rejestru **wiąże się z określonymi dodatkowymi obowiązkami (art. 46c u.o.k.i.k.)**. Organizacja konsumencka jest zobowiązana określić w regulaminie: po pierwsze, zasady wnoszenia i rozpatrywania wniosków o wytoczenie powództw, po drugie, zasady finansowania postępowania. Ponadto powinna opracować w formie pisemnej zasady należytego reprezentowania konsumentów w postępowaniach, a także wewnętrzny system kontroli przestrzegania tych zasad w celu zapewnienia jej działania w sposób niezależny i niepodlegania wpływom innych podmiotów, w szczególności przedsiębiorców, które mogłyby odnieść korzyść

gospodarczą z wytoczenia powództwa. Organizacja powinna mieć też ustalone procedury odnoszące się do konfliktów interesów tego podmiotu, podmiotów go finansujących oraz konsumentów.

Ponadto organizacja po uzyskaniu wpisu powinna prowadzić działalność transparentnie i udostępniać do wiadomości publicznej, w sposób jasny i zrozumiały, w szczególności na swojej stronie internetowej, szereg informacji:

1. dane kontaktowe oraz numer wpisu do rejestru;
2. regulamin rozpatrywania wniosków o wytoczenie powództw i zasad finansowania postępowania, wraz z informacją o językach urzędowych, w których możliwe jest złożenie takiego wniosku;
3. informacje o sektorach objętych zakresem działania tejże organizacji (w zakresie których to sektorów przysługuje jej legitymacja);
4. informacje o źródłach finansowania postępowania przez inne podmioty oraz informacje o jej źródłach finansowania;
5. a także szereg informacji istotnych dla konsumentów dot. ich udziału w postępowaniach, w tym informacje o rodzajach opłat i kosztów związanych z udziałem w postępowaniu grupowym, informacje na temat skutków prawnych danego sposobu zakończenia postępowania grupowego;
6. informacje o jej działalności w zakresie powództw (informacje o postępowaniach wytoczonych, ich aktualnym etapie, rozstrzygnięciach oraz tych, które wytoczyć zamierza).

JAKĄ ROLĘ BĘDĄ PEŁNIĆ PODMIOTY UPOWAŻNIONE?

Organizacje konsumenckie, które uzyskają status podmiotu upoważnionego, **będą wyłącznie uprawnionymi do wytaczania tzw. powództw przedstawicielskich – będą reprezentować interesy konsumentów w postępowaniu grupowym, ale uprawnienie to nie będzie miało charakteru ogólnego.** Poszczególne organizacje o statusie podmiotu upoważnionego będą mogły wytaczać powództwa tylko w zakresie mieszającym się w ich zadaniach/celach statutowych (np. organizacja konsumencka, której zadaniem statutowym jest ochrona konsumenta na rynku finansowym – w zakresie naruszeń dokonanych na tym rynku będzie mogła wytoczyć powództwo). Ta spójność przedmiotu postępowania grupowego z sektorem, w którym organizacja działa, będzie badana przez sąd w ramach tzw. certyfikacji i może prowadzić nawet do odrzucenia pozwu.

Nadto, przed wytoczeniem powództwa – podmiot upoważniony jest zobowiązany poinformować o swym zamiarze prezesa UOKiK. Ustawa określa jakie dane powinny być zawarte w takim zawiadomieniu. A prezes UOKiK-u po otrzymaniu zawiadomienia ma obowiązek w terminie 30 dni poinformować czy w związku z tym samym naruszeniem tego samego przedsiębiorcy toczy się już postępowanie przed prezesem UOKiK oraz przekazać podmiotowi upoważnionemu inne informacje istotne z punktu widzenia wytaczanego powództwa.

Podmiot upoważniony – jako strona postępowania sądowego – będzie podejmował wszystkie czynności właściwe dla takiej roli procesowej.

PODSUMOWANIE

Podmiot upoważniony to nowa instytucja – nowy podmiot procesu grupowego. W istocie to od aktywności organizacji konsumenckich i ich współpracy z prezesem UOKiK zależeć będzie, ile nowych postępowań grupowych będzie wszczynanych i czy nowa instytucja powództwa przedstawicielskiego spełni pokładane w niej oczekiwania związane ze wzmocnieniem ochrony konsumentów oraz spopularyzowaniem powództw grupowych. Choć i tu dużą rolę do odegrania będą mieli także pełnomocnicy i sądy rozpoznające nowe postępowania.

Opracowała: Agnieszka Trzaska-Śmieszek

Pierwotnie tekst ukazał się Prawo.pl, 13.09.2024